

72 Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) staan elke dag klaar voor scholen, leraren, leerlingen en hun ouders. Hun opdracht is al lang niet meer dezelfde als die van de vroegere PMS- en MST-centra. Net zoals scholen volgen CLB's nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs op de voet: kleuterparticipatie, gelijke onderwijskansen, time-outprojecten, leerlingen met speciale onderwijsnoden ...

Wat is een CLB?

Een Centrum voor Leerlingenbegeleiding of CLB is een dienst waarop leerlingen, ouders, leraren en directies gratis een beroep kunnen doen voor informatie, hulp en begeleiding. Het centrum ondersteunt hen om ervoor te zorgen dat leerlingen zich goed in hun vel voelen en gezond zijn. Het begeleidt leerlingen op hun pad naar zelfstandige volwassenen.

In een CLB werken onder andere artsen, maatschappelijk werkers, pedagogen, psychologen, psychologisch assistenten en verpleegkundigen. Die verschillende vakmensen vormen samen een **(multidisciplinair) team**.

Een CLB is actief op **vier domeinen**:

- leren en studeren;
- onderwijsloopbaan en studiekeuze;
- preventieve gezondheidszorg;
- psychisch en sociaal welbevinden.

Zowel leerlingen van het basis- en secundair onderwijs en in het stelsel van leren en werken, als hun ouders, kunnen gebruik maken van het 'leerlinggebonden aanbod' van het CLB. Ook jij en je school kunnen er aankloppen. Het CLB werkt dus voornamelijk **op vraag**, al kan het ook zelf voorstellen aan je school om een bepaalde leerling te begeleiden.

Wat doet het CLB voor je leerlingen en hun ouders?

Bram leest niet zo goed, Riet is voor op haar leeftijd, Karim voelt zich niet thuis in de klas ... Als een leerling zich om de één of andere reden niet goed voelt of als een ouder zich zorgen maakt om zijn kind, helpt het CLB met begeleiding op maat. Het probeert daarbij altijd het leerproces of de onderwijsoopbaan van de leerling veilig te stellen of te versterken.

Leerlingen en hun ouders kunnen met alle vragen en zorgen terecht bij een CLB. Ze vragen rechtstreeks hulp of advies, of de school vraagt om een leerling te begeleiden, als ze zelf geen antwoord kan bieden. In dat geval moeten de leerling (en zijn ouders) dat ook zelf willen, want begeleiding is een **recht**.

CLB-BEGELEIDING: RECHT OF PLICHT?

Een leerling begeleiden gebeurt in een sfeer van vertrouwen en dialoog. Het initiatief gaat in principe altijd uit van de vraagsteller. Het CLB start dus pas een begeleiding op nadat een leerling of een ouder dat vraagt. Soms komt het CLB in actie omdat verschillende deskundigen (leraar, zorgcoördinator, directeur ...) zich zorgen maken om een leerling. Het centrum zal dan altijd eerst uitdrukkelijk toestemming vragen aan de ouders (voor een leerling jonger dan 12 jaar) of aan de leerling zelf (vanaf 12 jaar, als hij de situatie goed kan inschatten). Begeleiding is een **recht**. Een ouder of leerling (12+) kan dus begeleiding weigeren. Het is echter in het belang van de leerling dat er zo snel mogelijk iets gebeurt. CLB-begeleiding is **verplicht** bij spijsbeulen en medische onderzoeken.

Als het CLB een hulpvraag krijgt, zet het een **begeleidingstraject** op poten. Zo'n traject bestaat uit één of meerdere stappen of kernactiviteiten. Of die allemaal doorlopen worden, hangt af van de situatie.

- Er vindt altijd een eerste gesprek plaats: de CLB-medewerker luistert naar de precieze boodschap achter de vraag. Vaak is dat al voldoende om de vraag te beantwoorden en is een volgend gesprek niet meer nodig.
- Bij sommige vragen zal het CLB de leerling verder opvolgen. Dat kan door in een aantal opeenvolgende begeleidingsgesprekken met de leerling en/of de ouders te zoeken naar oplossingen. Soms is het ook nodig om enkele psychologische, medische of sociale onderzoeken te doen. Het CLB kan daarbij een hele groep van leerlingen of een klas betrekken.
- Soms zal het CLB de leerling doorverwijzen naar een externe gespecialiseerde dienst zoals een centrum voor geestelijke gezondheidszorg (bijvoorbeeld bij depressie of angsten), een crisisopvangcentrum (bijvoorbeeld bij druggebruik), een centrum voor ontwikkelingsstoornissen (bijvoorbeeld bij zware leerstoornissen), een revalidatiecentrum (bijvoorbeeld bij problemen met motoriek of taalstoornissen), een logopedist (bijvoorbeeld bij spraakmoeilijkheden) ... Het staat ouders en leerlingen vrij daar al dan niet op in te gaan. Het CLB volgt in elk geval het dossier continu op en houdt, als ouders en leerling (12+) daarmee akkoord gaan, alle betrokken partijen op de hoogte, zonder het **beroepsgeheim** te schenden.

BEROEPSGEHEIM EN TOEGANG TOT HET LEERLINGDOSSIER

Een CLB-medewerker heeft beroepsgeheim. Dat zorgt ervoor dat hij onafhankelijk kan werken van scholen en andere instellingen. De inhoud van het leerlingdossier is vertrouwelijk. De leerling zelf heeft toegang tot zijn dossier, als hij voldoende weet wat het beste voor hem is (12+). Dat wil nog niet zeggen dat hij alles mag weten wat in zijn dossier staat. Ouders hebben ook toegang tot het dossier van hun kind, maar enkel tot die gegevens die henzelf betreffen óf de gegevens hun kind (12-). De toegang tot en de inzage in een dossier zijn dus gebonden aan bepaalde regels. De school krijgt, mits akkoord van de ouders of de leerling (12+), enkel die gegevens die ze nodig heeft om de leerling goed te begeleiden. Als een leerling (12+) of ouder dat wenst, wordt de school niet op de hoogte gebracht van de vraag die hij aan het CLB stelde en van de gesprekken die daaruit volgden. Het CLB kan ook een leerling begeleiden zonder dat zijn ouders dat weten, bijvoorbeeld bij een vermoeden van kindermishandeling thuis of als de leerling (12+) niet wil dat zijn ouders op de hoogte zijn. Uiteraard zal de CLB-medewerker zoveel mogelijk de ouders proberen te betrekken. Ze zijn immers belangrijke partners om problemen te helpen aanpakken en oplossen. Ook jij als leraar kan iets in vertrouwen vertellen aan een CLB-medewerker, zonder dat de leerling of ouders dat weten.

© Lieve Van Assche

Stein Meulenijzer (17), leerling: "Ik vind dat het CLB de school mag inlichten als het over schoolzaken gaat, privéverhalen moeten ze niet uit de doeken doen."

WAT ZIJN DE ZES KERNACTIVITEITEN VAN HET CLB VOOR OUDERS EN LEERLINGEN?

1 ONTHAAL

Eerste contact met de leerling (zijn ouders, de school).

2 DE VRAAG VERHELDEREN

Samen met alle betrokken partners de problemen ontrafelen en in kaart brengen.

3 INFORMEREN

De leerling of zijn ouders advies geven over keuzemogelijkheden, over ander gedrag en beschikbare hulp.

4 DIAGNOSE STELLEN

De problemen en onderwijsnoden van de leerling analyseren.

5 KORT BEGELEIDEN

GEDURENDE twee tot acht sessies de leerling multidisciplinair en professioneel ondersteunen.

- 6 **SAMENWERKEN MET NETWERKPARTNERS** uit de externe hulp-, dienstverlenings- of gezondheidssector, bijvoorbeeld Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG), het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, Kind en Gezin, een kinderpsychiater, een revalidatiecentrum, het OCMW, de huisarts...

Sylvie Decommer, directeur, basisschool KA Assebroek: "Het CLB heeft veel contact met externe diensten en dat verloopt soms moeizaam. Het centrum is dan afhankelijk van anderen, met een lange doorlooptijd tot gevolg."

WANNEER GEEFT HET CLB EEN ANTWOORD?

- Binnen de **10 werkdagen**: voor een traject dat leidt tot het scherpstellen van een vraag, informatie of advies
→ Bijvoorbeeld informatie over studierichtingen
- Binnen de **40 werkdagen**: voor een traject dat leidt tot een diagnose
→ Bijvoorbeeld een diagnose dyslexie stellen
- Binnen de **50 werkdagen**: voor een traject dat leidt tot een diagnose met een formeel advies
→ Bijvoorbeeld doorverwijzen naar het buitengewoon onderwijs

In noodsituaties stelt het CLB uiteraard alles in het werk om de doorlooptijd in te korten en snel te reageren. Soms duurt het ook wat langer dan voorzien.

Afhankelijk van het traject dat wordt opgestart, verschilt de **doorlooptijd**. Dat is de (maximum) termijn waarbinnen het CLB een traject afrondt. Blijft het een poosje stil rond een bepaald probleemdossier van één van je leerlingen? Dan kan je altijd even informeren naar de stand van zaken bij de CLB-medewerker. Die heeft intussen zeker en vast niet stilgezeten, maar is vaak afhankelijk van externe diensten, waar hij op moet wachten. Hij zal je zeker vertellen in welke fase het begeleidingstraject zich bevindt en wat er al gebeurd is, rekening houdend met zijn beroepsgeheim.

Aan het einde van de rit geeft het CLB enkel advies en kan het de leerling en zijn ouders tot niets verplichten. Alleen als ouders hun kind naar het buitengewoon onderwijs willen laten gaan en het CLB dat niet verantwoord vindt, kan het centrum het attest dat wettelijk verplicht is om de leerling in het buitengewoon onderwijs in te schrijven, weigeren. Het kind moet dan in het gewoon onderwijs les blijven volgen.

KARIN BAETENS, MAMA VAN TIFFANY (12):

"Al toen ze in de kleuterklas zat voelden mijn man en ik aan dat Tiffany erg traag was en dat ze niet goed aardde in een grote groep. Bij de tests in de derde kleuterklas bleek dat onze dochter niet klaar was voor het eerste leerjaar. Tijdens het oudercontact raadde het CLB ons aan om Tiffany de derde kleuterklas te laten overdoen. Dat deden we, maar we kozen voor een kleinere school. Op het einde van dat schooljaar was Tiffany nog steeds niet rijp voor het lager onderwijs. Dat bleek ook uit de zwakke resultaten van het onderzoek dat het CLB uitvoerde. Toch waagde ze de sprong naar het eerste leerjaar in het gewoon onderwijs. Op aanraden van het CLB deed ze tegelijkertijd oefeningen in een revalidatiecentrum. Tegen Nieuwjaar werd de situatie onhoudbaar. Tiffany was ongelukkig en reageerde opstandig. Ik schreef een brief naar de juf. Zij regelde een bijeenkomst met de directeur en het CLB. Samen besloten we om Tiffany naar het buitengewoon onderwijs (type 8) te laten gaan. Daar werd ze goed op voorbereid door de zorgjuf van de school. De jaren daarop werd het wat zoeken: in type 8 zat Tiffany niet echt op haar plaats en ook de autiklas was niet de goede keuze. Nu zit Tiffany in type 1 en het gaat prima met haar. Volgend jaar gaat ze naar het secundair. Terugkeren naar het gewoon onderwijs zit er voor haar niet in, maar het CLB zal haar helpen om de juiste studiekeuze te maken in het buitengewoon secundair onderwijs."

Karin Baetens, mama van Tiffany (12): "Sinds Tiffany in het buitengewoon onderwijs zit, is ze helemaal opengebloeid. We hebben samen met het CLB de juiste keuze gemaakt."

JIM GEUDENS, INTERN LEERLINGENBEGELEIDER IN DE BEROEPS- EN TECHNISCHE SPECTRUMSCHOOL IN BORGERHOUT:

"Samen met twee andere leerlingenbegeleiders werk ik preventieprojecten uit zoals een tutorenwerking en studiebegeleiding, maar we begeleiden vooral individuele leerlingen. We werken heel laagdrempelig: onze deur staat letterlijk open. Door de jaren heen is er onder de leerlingen een cultuur gegroeid om bij ons binnen te stappen als ze een school- of privé-probleem hebben. Ook leraren roepen onze hulp in. We coachen hen om in eerste instantie problemen zélf op te lossen en een band op te bouwen met de leerlingen. Als dat niet lukt, treden we op als bemiddelaar. We hebben ook een wekelijks overleg met het CLB en de jongerencoach uit de buurt in de zorg-/spijbelcel. Het CLB ondersteunt ons, geeft tips, we overlopen met hen wat er de afgelopen week is gebeurd. Als het nodig is, volgen zij ook individuele leerlingen op. Dat gebeurt vooral bij specifieke problemen, waarvoor wij niet opgeleid zijn, zoals medische vragen en leerstoornissen. Voor sociaal-emotionele begeleiding vragen we meestal ondersteuning. Ook nadat we leerlingen hebben doorverwezen naar het CLB, blijven we hen opvolgen. Tijdens het wekelijks overleg overlopen we wat het CLB voor die leerlingen ondernomen heeft. Als een dossier is 'afgerond', laten we de leerling ook niet los, al is het maar door op de speelplaats even te informeren hoe het gaat."

Wat doet het CLB voor jou en je school?

Marie verveelt zich in de klas en verdiepingsoefeningen helpen niet meer, **David** is schoolmoe en wil gaan werken, **Robin** kan niet meer bij zijn ouders blijven wonen. Als leraar word je vaak geconfronteerd met leerlingen met kleine of grotere problemen. Soms weten jij en je collega's geen oplossing meer of vraagt het probleem om gespecialiseerde hulp. Dan kan je terecht bij het CLB voor advies of je verwijst je leerling door.

Leerlingen begeleiden is geen taak van het CLB alleen. Na de ouders ben je als leraar vaak de eerste die signalen opvangt van bijvoorbeeld leerproblemen, pesten, moeilijke thuissituatie ... Leraren kunnen zelf al veel ondernemen om leerlingen te begeleiden in hun onderwijsproces en hun totale ontwikkeling als individu in de samenleving. Ook de klassenleraar, de zorgcoördinator en de interne leerlingenbegeleider op school zetten hun beste middelen in.

© Luc Daelmans

André Cochez, directeur, Vrij CLB Aalst:

"De leraar die het dichtst bij de leerling staat, doet zo veel mogelijk zelf, omdat zijn hulp het meest vertrouwd is. Het CLB versterkt hem en helpt hem te focussen op het positieve in de leerling."

Voor **ondersteuning** bij die begeleiding kan je als leraar en als school een beroep doen op het CLB. Zo leer je bijvoorbeeld wat de correcte houding is tegenover te drukke of gepeste kinderen. Het CLB streeft ernaar altijd samen te werken met alle actoren die bij leerlingenbegeleiding betrokken zijn: school, leraren, ouders, leerlingen, pedagogische begeleidingsdiensten ... Die samenwerking moet enerzijds leiden tot meer draagkracht bij leraren, zodat ze signalen van hun leerlingen beter en vroeger leren opsporen, en anderzijds tot de uitbouw van een goede leerlingenbegeleiding en een degelijk zorgbeleid op school.

© Lieve Van Asche

Sofie Van de Velde, spijbelambtenaar, stad Antwerpen: "Scholen moeten duidelijk weten wat ze mogen verwachten van het CLB. Communicatie is belangrijker dan afspraken op papier. De afsprakennota's tussen school en CLB zijn dynamisch: de 'papier constructie' mag niet primeren."

WELKE ONDERSTEUNING BIEDT HET CLB AAN JOU EN JE SCHOOL?

De **minimumondersteuning** van het CLB bestaat uit vier deeltaken:

- 1 **Informereren** over het onderwijsaanbod en aansluiting op de arbeidsmarkt aan leerlingen van:
 - a. het laatste jaar basisonderwijs;
 - b. het tweede jaar van de eerste graad secundair onderwijs;
 - c. het tweede jaar van de derde graad secundair onderwijs.

Voor die leerlingen moet het CLB samen met de school acties op poten zetten rond **studie- en beroepskeuze**.

- 2 Optreden als **draaischijf** tussen school en externe hulpverleningsinstanties.
- 3 Deelnemen aan overleg over **afwezigheden van leerlingen op school**.
- 4 Deelnemen aan schoolprojecten rond **doelgroep leerlingen**. Dat zijn groepen van leerlingen die door hun sociale achtergrond of levenssituatie leerbedreigd zijn.

Dat is het minimumaanbod van een CLB. Als scholen andere vragen hebben, kan het CLB daar op inspelen, als de basisdiensten daardoor niet op de helling komen te staan.

BELEIDSPLAN OF BELEIDSCONTRACT?

Een **beleidsplan of -contract** geeft een antwoord op vragen als:

- op welke manier werken school en CLB samen?
- hoe is de taakverdeling?
- is er een vast lokaal op school voor het CLB?
- is er CLB-personeel op bepaalde dagen bereikbaar op school?
- hoe maakt het CLB zijn werking in de school bekend aan ouders en leerlingen?
- welke acties organiseren de school en het CLB in de loop van het schooljaar om problemen te voorkomen?
- ...

De afspraken die de school en het CLB maken, zijn schriftelijk vastgelegd in het **beleidsplan** (als de inrichtende macht van school en CLB identiek zijn) of het **beleidscontract** (wanneer de inrichtende machten van school en CLB verschillen). Het geldt voor drie schooljaren, maar het kan jaarlijks worden bijgesteld. Hierin worden de taken bij de begeleiding van de leerlingen verdeeld tussen school en CLB. Geen idee wat er in het beleidsplan of -contract van jouw school staat? Vraag het aan je directeur. Zo weet je meteen wat jij van jouw CLB-medewerker wel en niet mag verwachten en wat jouw taak is.

Soms heeft de CLB-medewerker een vast spreekuur op school, maar dat is niet altijd het geval. Hij neemt ook deel aan vergaderingen op school als die te maken hebben met leerlingen begeleiden en problemen voorkomen bij jongeren.

Het CLB is ook een **documentatiecentrum**. Het houdt allerlei informatie bij over onderwijs, scholen, internaten, ontwikkeling van kinderen, revalidatiecentra, centra voor de behandeling van leerproblemen, behandelings- en trainingsmogelijkheden, studiekeuze ...

**Mie Valvekens, verpleegkundige, CLB van het Gemeenschaps-
onderwijs Aarschot:** "Dat we zoveel informatie geven, loont. De laatste
jaren wordt de weerstand tegen het medisch onderzoek kleiner."

**MIE VALVEKENS, VERPLEEGKUNDIGE,
CLB VAN HET GEMEENSCHAPSONDERWIJS IN AARSCHOT:**

"Ouders krijgen bij ons vooraf een algemene informatiebrief waarin staat waarom hun kind naar het medisch consult moet en wat we onderzoeken. Als er inentingen moeten gebeuren, krijgen ze ook daarover veel informatie. Vorig jaar hebben we heel intensief gewerkt rond kansarmoede en samen met een ervaringsdeskundige hebben we de brief veel toegankelijker geformuleerd. Zo staat er nu naast 'rubella' ook 'rode hond', wat de meeste mensen wel kennen. Als leerlingen naar het onderzoek komen, leggen we hun vooraf zeer uitgebreid uit waarom ze hier zijn en wat er zal gebeuren. Ze krijgen dan trouwens ook informatie over het volledige aanbod van het CLB: 'Wat doen we?', 'Waarvoor kan je hier terecht en hoe?' ... Dat doen we omdat alle leerlingen naar het medisch onderzoek komen, op verschillende tijdstippen in hun schoolcarrière. Zo bereiken we dus iedereen. We hopen dan dat ze - als het nodig is - de stap naar het CLB zetten. Vanaf het vijfde leerjaar vullen leerlingen zelf een vragenlijst in over hun gezondheid. Als ze het moeilijk vinden om mij persoonlijk een delicate vraag te stellen, kunnen ze dat op de lijst noteren. Ik ga er dan zelf even op in en indien nodig stel ik hun voor om nog eens langs te komen. Daar haal ik ook het meeste voldoening uit: als leerlingen met een vraag worstelen en ik kan hun een antwoord aanreiken."

Moeten we echt naar het medisch onderzoek, meester?

Kian heeft platvoeten, Lieze kan niet lezen wat er op het bord staat en Pieter-Jan is te dik. Soms worden dergelijke problemen tijdens het medisch onderzoek van het CLB voor het eerst ontdekt. Hoe ouder je leerlingen, hoe minder ze staan te springen om aan zo'n gezondheidsonderzoek deel te nemen. Wat vertel je als ze vragen stellen over het medisch onderzoek?

In een aantal leerjaren is het medisch onderzoek verplicht. Het is belangrijk dat elke leerling eraan deelneemt om beginnende aandoeningen of ziekten tijdig op te sporen of te voorkomen. Daarnaast verzamelen de CLB's belangrijke informatie over de algemene gezondheidstoestand van kinderen en jongeren. Als ouders of leerlingen vanaf 12 jaar niet akkoord gaan, kunnen ze tegen de CLB-arts verzet aantekenen en een andere arts kiezen.

WANNEER MOETEN JE LEERLINGEN NAAR HET MEDISCH ONDERZOEK?

In de lagere school moeten je leerlingen naar het medisch onderzoek in het CLB in de tweede kleuterklas en in het vijfde leerjaar. In de eerste kleuterklas, het eerste en derde leerjaar is er ook een medisch onderzoek, maar dat kan, afhankelijk van de afspraken tussen school en CLB, in de school zelf gebeuren. Je leerlingen moeten ook naar het medisch onderzoek in het eerste en derde jaar secundair onderwijs.

De CLB-artsen testen ogen en oren, ze meten en wegen je leerlingen, kijken naar hun tanden en hun houding en gaan na of leerlingen zich normaal ontwikkelen. In het eerste leerjaar van

de lagere school krijgen je leerlingen één spuitje tegen kroep, klem en kinderverlamming, in het vijfde leerjaar één prikje tegen mazelen, dikoor en rode hond. Als ouders dat niet door het CLB willen laten doen, dan mag de huisarts die inentingen geven. Je leerling heeft daar dan wel een attest van nodig.

De arts en verpleegkundige van het CLB stoppen de resultaten van het onderzoek in een gesloten omslag. Jij geeft die aan je leerlingen. Sommige CLB's sturen de resultaten ook naar het thuisadres.

Het CLB doet aan preventieve jeugdgezondheidszorg om de gezondheidstoestand van leerlingen te bewaken, te behouden of te bevorderen. Daarvoor kan het CLB-team – naast de systematische medische onderzoeken – ook één van de volgende acties ondernemen:

- een specifiek medisch onderzoek organiseren;
- beschermingsmaatregelen nemen als er op school een besmettelijke ziekte is;
- aan gezondheidspromotie doen of zulke initiatieven ondersteunen;
- inentingen aanbieden, toedienen of hiervoor doorverwijzen.

MEER WETEN?

tv **klasse**

Bekijk de filmpjes op TV.Klasse:
'Op de hielen van de CLB-arts' en
'Op de hielen van de CLB-medewerker'
www.tvklasse.be

Raadpleeg de informatiebrochure voor de CLB-medewerker over het 'Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de operationele doelstellingen van de centra voor leerlingenbegeleiding'

www.ond.vlaanderen.be/publicaties/eDocs/pdf/384.pdf

Vind alles over het CLB

www.ond.vlaanderen.be/club

Raadpleeg De Eerste Lijn 'Leerlingenbegeleiding': 'Elke leerkracht is een leerlingenbegeleider' (Klasse, januari 2000)

www.klasse.be/leraren/eerstelijn.php?id=7406

club
centrum voor leerlingenbegeleiding